

Literatuurstudie:

Invloed van Nederland in EU besluitvorming

Studie uitgevoerd in opdracht van de Directie International Onderzoek en Beleidsevaluatie (IOB) van het Ministerie van Buitenlandse Zaken door Dr. Johan Adriaensen (Maastricht University). Voor het consulteren van de grijze literatuur werd beroep gedaan op de excellente onderzoeks-assistentie van Niek Kelders aan wie dan ook dank verschuldigd is.

Inleiding

De invloed van Nederland in de EU wordt vaak afgemeten aan de resultaten die voortvloeien uit de besluitvormingsfase. Het is immers het meest zichtbare, maar daarom niet noodzakelijk belangrijkste, deel van het beleidsproces. Ministers die verklaringen afleggen na een bijeenkomst van de Raad, of Europarlementsleden die hun stem lieten gelden in het halfrond vinden gemakkelijk hun weg in de media. Het verschaft een laatste publieke forum vooraleer nieuw beleid in Europese wetgeving verankerd wordt.

Het doel van deze literatuurstudie is een overzicht te schaffen van de voornaamste studies die zich gebogen hebben over het meten en verklaren van lidstatelijke invloed in de EU besluitvorming. Deze fase van de beleidsvorming start bij het publiceren van een voorstel tot wetgeving door de Europese Commissie, en eindigt met de stemming over het geamendeerde voorstel door de Raad en het Europese Parlement (EP).

Maar hoe kan Nederland wegen op de Europese besluitvorming? De relevante kanalen, instellingen en actoren zullen uitgeklaard worden in de eerste sectie van de paper. Vandaar verschuift de focus naar het analyseren van de factoren die verklaren waarom bepaalde lidstaten al dan niet kunnen wegen op de besluitvorming. Deze literatuur bouwt vaak op inzichten uit de onderhandelingstheorie. In dat opzicht zullen de belangrijkste capaciteitsfactoren voor invloed in dit overzicht mogelijks afwijken van deze in de agenda bepaling en beleidsvorming waar lidstaten geen directe rol of macht hebben, maar eerder optreden als lobbyisten voor hun nationale belang. In een derde sectie concentreren we ons tenslotte op de aandacht die de literatuur geschonken heeft aan de rol en invloed van Nederland in dit hele proces. Er wordt stilgestaan bij de beleidsdomeinen en thema's die doorgaans onderzocht worden en de bevindingen die hierin naar vorenkomen.

Voor dit literatuuronderzoek ligt de focus op de periode van 2016-2022. Uitzonderingen worden gemaakt voor werken met een grote impact op de literatuur of empirisch onderzoek dat sinds publicatie niet verder is geactualiseerd. Bijkomend wordt de grijze literatuur afgedekt middels een systematische analyse van de voornaamste maatschappelijke actoren en scriptiedatabanken.

Het resulterende overzicht is uiteraard slechts een reflectie van het gedane onderzoek naar dit thema. Hetgeen onderwerp is geweest van voorgaand onderzoek is slechts een weergave van de onderzoekers' interessegebied en reflecteert mogelijks niet het relatieve belang van bepaalde subthema's in de realiteit. De discussie in de vierde sectie zal de bevindingen dan ook van de nodige reflectie voorzien.

I. Nationale beleidsbeïnvloeding in EU besluitvorming

Eenmaal de Europese Commissie een beleidsvoorstel overhandigt aan de bevoegde wetgevende instelling(en), komen we aan in het stadium van de besluitvorming. De relevante instellingen, en dus ook de kanalen voor beleidsbeïnvloeding, zijn bepaald door te volgen wetgevingsprocedure. Omdat het merendeel van de Europese wetgeving sinds het verdrag van Lissabon onder de gewone wetgevingsprocedure plaatsvindt, zal dit ook de centrale focus in deze studie wezen.

Een onderscheid moet gemaakt worden tussen de invloed die een lidstaat binnen de standpuntbepaling van de Raad of het EP kan uitoefenen (intra-institutioneel oftewel binnen de instelling) en deze die gerealiseerd wordt tijdens het inter-institutionele onderhandelingsproces die hierop volgen (zijnde de trilogie tussen Raad EP en Commissie).

I.a. Invloed in de Raad

Formeel gezien, worden alle beslissingen door de Raad van Ministers goedgekeurd. Veel van het beleid wordt echter reeds uitgeklaard door de werkgroepen in de Raad of door de ambassadeurs in Brussel (COREPER). De vraag naar welk niveau nu bepalend is voor de besluitvorming heeft menig onderzoek geïnspireerd. Indien we de acties en invloed van een lidstaat willen bestuderen is het immers belangrijk dat we ons op het gepaste niveau toe spitsen. Maar deze vraag gaat ook naar de kern van de Raad's legitimiteit of thans de nationale vertegenwoordiging daarin. In tegenstelling tot de Minister die aangesteld is door de nationale parlementen en publiekelijk ter verantwoording kan gehouden worden, is dit niet het geval voor de ambtenaren die doorgaans de raads werkgroepen bevolken (Geuijen et al., 2008).

Initiële schattingen suggereerden dat 85% van de beslissingen op het niveau van de raads werkgroepen plaatsvindt (Hayes-Renshaw & Wallace, 1997). Dit versterkte het beeld van de raad als een bureaucratisch eerder dan politiek orgaan. In zijn systematische analyse, toonde Frank Häge echter aan dat een meerderheid van de wetgevende dossiers tijdens hun onderhandeling wel op het ministeriële niveau passeerde (F. Häge, 2012). Dat betekent echter niet dat de knopen ook daadwerkelijk op dat niveau worden doorgehakt. Het ontbreekt echter aan meer recent onderzoek dat systematisch deze vraag onderzocht heeft. Wat wel duidelijk is, is dat het (de)escaleren van een dossier een wezenlijk onderdeel is van lidstaten hun strategie om tot een wenselijke oplossing te komen (Smeets, 2013). Het verandert immers de onderhandelaars aan de tafel, en –afhankelijk van het dossier- kan dat een gewenst compromis bestendigen.

Wie een lidstaat vertegenwoordigt, kan ook bepalend zijn in de besluitvormingsfase. De literatuur focust zich hier voornamelijk op het ministeriële niveau, waar de vraag zich stelt of lidstaten al dan niet hun minister naar Brussel sturen (Kovář & Kovář, 2021; Vlcek & Parizek, 2022). In deze studies gaat

de aandacht eerder naar de factoren die ministeriële aanwezigheid verklaren dan naar het in kaart brengen van de gevolgen hiervan voor de onderhandelingsinvloed. Systematisch onderzoek naar representatie in de werkgroepen ontbreekt vooralsnog.

De besluitvorming binnen de Raad wordt gefaciliteerd door het roterend voorzitterschap. Als voorzitter, beschikt een lidstaat over een unieke positie om de besluitvorming naar een door hun gewenste uitkomst te begeleiden (Schout, 2017). Dit kan door het beheersen van de administratieve planning oftewel “scheduling power” (F. M. Häge, 2017), maar ook door het optreden als bemiddelaar (Dür & Mateo, 2008) of door het tonen van leiderschap (Schout & Vanhooacker, 2006) (zie ook verder II.d). De mate waarin een lidstaat beleid naar de hand kan zetten door het voorzitterschap is verder geconditioneerd door de verplichte samenwerking in trio’s. Dit opent enigszins wel mogelijkheden om over een langere periode doelen te realiseren indien deze ook door de andere voorzitters in het trio nagestreefd worden. De keerzijde is dat men moeilijker op eigen houtje de objectieven van het voorzitterschap kan bepalen en dat coördinatie met de andere voorzitters belangrijker wordt (Batory & Puetter, 2013; Jensen & Nedergaard, 2014). Het trio-voorzitterschap heeft vooral de efficiëntie van de besluitvorming in de EU verhoogd (van Gruisen, 2019). Indien een groep van heterogene lidstaten dossiers voorbereiden, kunnen ze – *en petit comité* – reeds bepaalde conflicten oplossen die in een later stadium sowieso naar boven zouden komen. Effectief voorzitterschap vertaald zich dan ook voornamelijk in efficiëntie-winsten (snelheid waarmee dossiers worden afgehandeld). Dit voordeel is afhankelijk van de capaciteit van de binnenlandse administratie (Cross & Vaznonyté, 2020).

Naast het roterend voorzitterschap kan ook de Europese Raad dergelijk faciliterende rol spelen in de besluitvorming. De rol van het Europese Raad is vooral bestudeerd in de context van agendavorming en implementatie (Puetter, 2014), maar kan ook van belang zijn in de besluitvorming (Schramm & Wessels, 2022). De nationale leider kan hierdoor de druk voelen om het binnenlandse wetgevende proces te versnellen (Bressanelli & Chelotti, 2016). Bovendien kunnen bepaalde dossiers die vastzitten in de Raad worden doorverwezen naar de staatshoofden die met meer gezag deze knopen kunnen doorhakken (Kroll, 2017).

I.b Invloed in het Europese Parlement

De Nederlandse stemgerechtigden verkiezen ook 29 parlementsleden die de nationale belangen kunnen behartigen in het Europees Parlement. Als blok tellen deze voor slechts 4,1% van alle stemmen mee. Europarlementsleden zijn bovendien ook schatplichtig aan twee meesters (Hix, 2002): naast het nationale electoraat zijn er ook de Europese fracties waarmee ze samenwerken. Onderzoek toont aan dat deze laatste ook de meest overtuigende van de twee meesters is. Dit geldt ook voor het buitenlandse beleid van de EU, een thema waarvan men zou vermoeden dat nationale breuklijnen nog zeer belangrijk zijn (Raunio & Wagner, 2020). Een drietal politiek ideologisch breuklijnen worden doorgaans bestudeerd in de literatuur. Naast het traditionele links-rechts spectrum speelt in de EU ook de Europese

integratie (pro-/anti-EU) een belangrijke rol. Die laatste, zo toont de literatuur aan, heeft tijdens de Eurozonecrisis aan belang gewonnen (Otjes & van der Veer, 2016). Tot slot wordt ook de culturele breuklijn, vaak gemeten op een schaal waarbij “groen/alternatief/libertair” gecontrasteerd wordt met “traditioneel/autoritair/nationalist” oftewel GAL-TAN (Hooghe et al., 2010), gebruikt om standpuntbepaling in het EP te doorgronden.

Dat neemt echter niet weg dat nationale belangen wel hun uitwerking vinden in het EP, dat is bijvoorbeeld het geval in budgettaire kwesties (Buzogány & Četković, 2021) of bij de aanstelling van landgenoten voor belangrijke posities. Afwijkend stemgedrag van MEPs, kan onder andere verklaard worden wanneer het standpunt van de nationale partij sterk afwijkt van de Europese fractie waar zij deel van uitmaken, het (nationale) belang van het te behandelen beleidsdossier en de nabijheid van nationale verkiezingen (Klüver & Spoon, 2015). De dominantie van partijpolitieke dynamieken betekent evenmin dat het nationale electoraat buiten beschouwing blijft (Chiru, 2022). Maar over het algemeen, zal het stemgedrag in het gemiddeld wetgevende dossier eerder geleid worden door partijpolitieke dynamieken. Het gros van de academische literatuur over het stemgedrag in het Europees Parlement geeft dan ook maar beperkte aandacht aan nationale breuklijnen. De bevindingen impliceren dat “nationale” invloed in de plenaire vergadering moeilijk te realiseren valt of niet actief door de overheden wordt nagestreefd.

Er zijn een aantal kanalen via dewelke een lidstaat alsnog op de standpuntbepaling kan wegen. Gelijkaardig aan de Raad wordt in het Europees Parlement een gezamenlijke positie immers voorbereid binnen gespecialiseerde werkgroepen (comités). Deelname aan deze comités is eerder gedreven door de MEPs persoonlijke interesses en Europese partij-dynamieken dan door loyaliteit aan de nationale partij (Whitaker, 2019).

Binnen de comités zijn er vier rollen die speciale aandacht verdienen in de beleidsvorming. Deze betreffen die van de (vice-)voorzitter, de groepscoördinatoren, rapporteurs en schaduwrapporteurs. De groepscoördinatoren worden binnen iedere fractie verkozen en nemen een leiderschapsrol op binnen het comité voor de partijdelegatie. Groepscoördinatoren nemen deel aan coördinator meetings met de voorzitter. Hierin kunnen beslissingen genomen worden over de uitnodiging van experts, het verzoeken van extern onderzoek, toewijzen van het rapporteurschap of de bespreking van specifieke beleidsdossiers (Daniel & Thierse, 2018, p. 941). In een analyse naar bepalende factoren werd er echter vooral gekeken naar persoonlijke karakteristieken (zoals ervaring) en partijpolitieke factoren (zoals loyaliteit aan de fractie) minder naar de nationaliteit (Daniel & Thierse, 2018).

Daar waar de eerste twee rollen betrekking op het werk van het comité, wordt voor een specifiek beleidsdossier een belangrijke taak weggelegd voor de rapporteur. Deze bereidt het overzicht van de voorgestelde amendementen voor, begeleidt het voorstel door het beleidsproces en is de aangewezen onderhandelaar in trilogieën (F. M. Häge & Ringe, 2020, p. 707). Vanuit deze bevoorrechte positie, kan

de rapporteur ook enigszins de onderhandelingen sturen naar een compromis dat diens voorkeur wegdraagt (Brandsma & Hoppe, 2021; Farrell & Héritier, 2004). In het toewijzen van deze taken spelen een aantal factoren een rol: de training en expertise van een MEP (Daniel, 2013), maar ook ervaring in het comité en loyaliteit ten aanzien van de fractie (Chiou et al., 2020). Hoewel ook hier de rol van nationaliteit minder aandacht in het onderzoek krijgt, zijn er toch grote verschillen tussen lidstaten (Mamadouh & Raunio, 2003). Zo blijkt dat Nederland een disproportioneel aantal keren het rapporteurschap naar zich heeft toe kunnen trekken en blijkt deze observatie redelijk constant overheen de tijd (Chiou et al., 2020).

Naast de rapporteur wordt er ook door de andere groepen een schaduwrapporteur aangesteld. Schaduwrapporteurs zijn niet enkel belast met het controleren van de rapporteur in de trilogie, ze dragen ook vaak een verantwoordelijkheid voor het formuleren van het standpunt van de groep (F. M. Häge & Ringe, 2020). Zo blijken amendementen die voorgesteld of gesteund worden door hen een grotere kans van slagen hebben (Steinecke, 2022). Hoewel in dat onderzoek niet direct gekeken werd naar nationaliteit, bleek dat schaduwrapporteurs uit nieuwere lidstaten relatief minder invloed hebben (ibid.:711).

I.c Interinstitutionele onderhandelingen

Al kan Nederland invloed hebben op de besluitvorming binnen één van deze instellingen (intra-institutioneel), het is het uiteindelijke compromis tussen EP en Raad dat telt voor effectieve beleidsinvloed. Maar welke instelling trekt het zeil naar zijn kant? En onder welke voorwaarden?

Om inzicht te krijgen in deze (en andere) vragen, beroept een deel van de literatuur zich op formele procedurele modellen (Crombez & Vangerven, 2014). Op basis van de besluitvormingsprocedures en geïnformeerd door speltheorie, worden hypothesen gededuceerd die dan formeel getest kunnen worden. Zo blijkt dat –ondanks de versterkte rol van het Europese Parlement als medewetgever sinds Lissabon– de Raad zich nog steeds in een sterkere positie bevindt dan het Europees Parlement (Costello & Thomson, 2013).

Naast procedurele modellen is er een uitgebreide literatuur dat zich toelegt op de informalisering van de besluitvorming. Eén van de meest centrale thema's in deze ontwikkeling waren de trilogie. In plaats van het proces waarbij de Raad en het Europees Parlement beurtelings amendementen in eerste en tweede lezing voorstellen, gaat men direct over tot rechtstreekse onderhandelingen. Omdat deze onderhandelingen geleid worden door rapporteur (EP) en voorzitter van de Raad, ontstond de zogenaamde *relais-actor* theorie die stelt dat de wijziging gevolgen heeft voor de intra-institutionele machtsverhoudingen ten voordele van de afgevaardigde onderhandelaars (Farrell & Héritier, 2004). Dit kon echter niet direct bevestigd worden in de empirie (Rasmussen & Reh, 2013)

Bijkomende vraag was of deze shift in onderhandelingsprocedure een effect had op de relatieve onderhandelingsmacht van de wetgevende instellingen. Volgens Broniecki is dit effect gering. Dit heeft

te maken met de transparantie van het EP-mandaat, daar waar de Raad dit nog geheim kan houden. Zijn resultaten bevestigen dat in onderhandelingen waar de positie van het EP niet bekend is voor triloggen, Raad en EP even invloedrijk zijn (Broniecki, 2020). Een ander aspect dat de macht van de Raad bestendigt is de heterogeniteit van het Europese Parlement. Dit stelt de Raad in staat een verdeel en heers strategie toe te passen (Haag, 2022).

De empirische studie van dergelijke inter-institutionele onderhandelingen wordt bemoeilijkt door het besloten karakter van de triloggen. Toch kan men op basis van de zogenaamde “vier-kolommen documenten” inzichten bekomen in de relatieve macht van de instellingen. Hiervoor maakt men gebruik van tekstuele analyses om – over een grotere steekproef- te achterhalen wie verantwoordelijk is voor welk deel van de uiteindelijke wettekst (Cross & Hermansson, 2017). Zo vinden Thomas Laloux en Tom Delreux dat gemiddeld meer dan 63% van de voorgestelde wettekst van de Commissie behouden werd (beleidsvorming); daarnaast werd een 33% aangepast conform de amendementen die door de Raad of het Parlement werden voorgesteld en slechts een resterende 4% volgt uit de triloggen (Laloux & Delreux, 2021). Deze gemiddelden verbergen echter grote verschillen tussen dossiers en –zoals te verwachten valt- is het inter-institutionele proces vooral belangrijk indien Raad en EP sterk uiteenlopende posities hebben.

Ter conclusie van deze sectie, kunnen we stellen dat de paden voor lidstaten om invloed uit te oefenen in de besluitvorming vooral bestudeerd zijn in de context van de Raad. Dat doet echter geen afbreuk aan de invloed van het Europese Parlement en de mogelijkheid om via deze weg alsnog te wegen op beleid. Dat macht in wetgevende dossiers vooral geconcentreerd is in een beperkt aantal sleutelfiguren, geeft valabele kanalen voor lidstaten om actief te lobbyen.

De literatuur naar de voorwaarden waaronder een lidstaat invloed kan uitoefenen, heeft zich dan ook in eerste orde op de Raad gefocust. Dit zal ook gevolgd worden in onderstaande bespreking. Daar waar belangrijke inzichten betrekking hebben op het Europese Parlement of de triloggen zal dit opgenomen worden in de verdere bespreking.

II. Voorwaarden voor effectieve beleidsbeïnvloeding

Enmaal de relevante actoren en kanalen voor beleidsbeïnvloeding zijn geïntroduceerd, kunnen we kijken naar de voorwaarden voor effectieve beleidsbeïnvloeding. Maar hoe observeren we invloed in de besluitvorming? De meest uitgebreide, systematische invloedmeting in EU besluitvorming is bevat in de dataset “The EU Decides” (DEU) (Arregui & Perarnaud, 2022; Thomson et al., 2006, 2012). Hierin worden –voor een steekproef aan wetgevende dossiers- de controverses waarover onderhandeld werd opgelijst. Voor ieder van deze controverses werden de posities van de lidstaten op een schaal van 0 tot 100 geplaatst evenals het uiteindelijke compromis dat uit de onderhandelingen voortkwam. Het verschil tussen de gewenste uitkomst van de lidstaat en het aangenomen compromis geeft dan een numerieke maatstaf van wat ook wel doelbereiking (goal attainment) genoemd wordt (Dür, 2008).

Indien deze oefening wordt uitgevoerd over een groot aantal dossiers, ontstaat een brede empirische basis waarover de bevindingen enige externe validiteit bereiken. Naast het meten van invloed door middel van doelbereiking, kan men de invloed ook meten middels bevraging van betrokken onderhandelaars (“attributed influence”) Dergelijke meting is echter blootgesteld aan een groot risico op *Social desirability bias* (Panke, 2012a). Je kan dit enigszins beperken door andere betrokken stakeholders te bevragen (m.n. vertegenwoordigers van andere lidstaten). Het beste, en meest uitgebreide voorbeeld hiervan, is de studie uitgevoerd door het Clingendael Instituut (Dekker et al., 2019). Hierin werden diverse bewindslieden in de Europese instellingen bevraagd naar de reputatie, acties en invloed van de Nederlandse vertegenwoordigers op Europees niveau.

Daarnaast zijn er tal van onderzoeken die zich meer concentreren op een specifiek dossier (Perarnaud, 2022a), beleidsdomein (Adriaensen, 2016; Lundgren et al., 2019), of een groep lidstaten. Een betrekkelijk groot deel van het comparatief onderzoek legt zich uitsluitend toe op kleine lidstaten (Panke, 2016; Thorhallsson & Wivel, 2006). Onderzoek naar individuele lidstaten komt vooral voor in beleidsgericht onderzoek, maar ook in academische studies, vooral wanneer deze landen een zeer groot belang hebben in het dossier. Zoals Griekenland in de Eurozone crisis (Zahariadis, 2017) of Frankrijk in de creatie van de Unie voor het Middellandse Zeegebied (Delgado, 2011). Ook bij ieder Europees voorzitterschap is er geheid een studie dat zich buigt over het al dan niet gerealiseerde succes (Bilčík, 2017; Hogenauer, 2016; Schout, 2017). Het nadeel van onderzoek dat zich op één lidstaat, dossier of beleidsdomein toelegt, is dat men de bevindingen moeilijk kan veralgemenen. In de analyse tracht ik de empirische basis van de bevindingen zo goed als mogelijk te eerbiedigen.

II.a Netwerken en relaties

Het grootste deel van de besluitvorming vindt plaats onder de gewone wetgevingsprocedure. Dit impliceert dat er via gekwalificeerde meerderheid gestemd zal worden. Coördineren en samenwerken met ander lidstaten is dan ook een belangrijk onderdeel van dit proces.

Coalities tussen lidstaten kunnen in verschillende vormen voorkomen. Van *ad hoc* samenwerkingen tot stabiele, geïnstitutionaliseerde samenwerkingsverbanden zoals de Benelux, de Visegrad of Baltische staten (Ruse, 2012). Coalities zijn doorgaans echter flexibel en kunnen wijzigen in functie van het beleidsdomein, het wetsvoorstel of een concreet discussiepunt (Blavoukos & Pagoulatos, 2011). Zo is er op het gebied van handel sprake van de ‘like-minded’ lidstaten (Adriaensen, 2016), op milieu beleid de “Green Growth Group” (Wurzel et al., 2019) en op budgettaire thema’s de “frugal four” (Verdun, 2022). Deze zijn allen voorbeelden van –relatief losse- netwerken waarin Nederland betrokken is.¹

Vooraf voor kleinere lidstaten zijn dergelijke netwerken belangrijk wanneer ze een blokkerende minderheid willen vormen of wanneer hun belangen te zeer afwijken van deze die door de grotere

¹ Voor een meer uitgebreid overzicht van sectoriële & geografische coalities zie rapport 108 van de Adviesraad Internationale Vraagstukken (2018)

lidstaten worden uitgedragen (Panke, 2012c). In deze situatie is het geen optie meer om het wagonnetje aan te haken bij Frankrijk of Duitsland, maar zullen nieuwe coalities gevormd moeten worden. Een voorbeeld hiervan is de Hanzeliga die ontstond na het vertrek van het Verenigd Koninkrijk (Adviesraad Internationale Vraagstukken, 2018; Schoeller, 2022).

De mate waarin een lidstaat in dergelijke netwerken betrokken is, heeft Daniel Naurin onder de noemer van ‘netwerk capaciteit’ geplaatst (Naurin, 2007). Deze variabele heeft wisselend succes in het verklaren van onderhandelingsuitkomsten in de Raad. Daar waar een aantal studies de impact hiervan bevestigen (Golub, 2012; Lundgren et al., 2019), vinden anderen geen significant effect (Arregui, 2016).² De hierboven vermelde literatuur focust voornamelijk op de netwerken met andere lidstaten in de context van onderhandelingen in de Raad. Relaties met (nationale) vertegenwoordiging in het Europese parlement blijven grotendeels onderbelicht in de literatuur maar werd recentelijk aangeraakt in beleidsonderzoek (Traguth et al., 2021). Al gaat de aandacht hier vooral naar het in kaart brengen van de contacten tussen de nationale administratie en het Europees Parlement, eerder dan het analyseren of het resulteert in enige invloed.

In de creatie en het onderhoud van deze netwerken speelt de capaciteit van de permanente vertegenwoordiging een grote rol (Perarnaud, 2022a). Zij fungeren immers als diplomatieke aanwezigheid in Brussel. In deze zin is administratieve capaciteit ook een voorwaarde voor netwerkcapaciteit. Maar de permanente vertegenwoordiging staat hier niet alleen in. Lidstaten kunnen ook beroep doen op hun breder diplomatiek netwerk, m.a.w. totaaldiplomatie kan ook een relevante capaciteitsfactor voor invloed zijn. De Adviesraad Internationale Vraagstukken, waarschuwde aldus dat Nederlandse bezuinigingen ertoe geleid hebben dat ambassades en consulaten-generaals veel slagkracht hebben ingeleverd en dat dit de beleidsbeïnvloeding niet ten goede komt (AIV, 2017).

Het effect van imago en reputatie van een lidstaat is minder systematisch onderzocht binnen de EU. Het is opmerkelijk dat dit voornamelijk is bestudeerd in de context van de EU’s externe onderhandelingen (Chaban & Holland, 2014; Larsen, 2014; Torney, 2014), maar minder als een factor binnen de onderhandelingen in de raad. Een uitzondering hierop is de eerder vermelde studie van het Clingendael instituut rond percepties van Nederland (Dekker et al., 2019). Zij tonen aan dat Nederland binnen de EU overkomt als weinig empathisch en solidair, maar eerder direct, assertief, kennisvol en effectief. Hoe dit imago echter bijdraagt of afbreuk doet van de invloed in de EU is minder duidelijk. Al is dit wel een factor wanneer een lidstaat in de EU de rol van bemiddelaar wil spelen (Panke, 2016). Hier zou empathisch vermogen en een imago van bruggenbouwer de geloofwaardigheid kunnen vergroten. De geloofwaardigheid van de onderhandelaar is ook belangrijk wanneer een lidstaat dreigt om het

² Arregui (2016) maakte echter in zijn analyse gebruik van een andere maatstaf van succes, nl. ‘bargaining satisfaction’. Hierin wordt de mate van doelbereiken ook nog gewogen met het relatieve belang dat een lidstaat aan bepaalde controverses toekent.

uiteindelijke akkoord niet te aanvaarden. Een ongeloofwaardig dreigement zal zich niet vertalen in invloed aan de onderhandelingstafel (Finke, 2017).

Tot slot een kort woordje over persoonlijke eigenschappen. Deze komen vooral aan bod in studies rond leiderschap. Empirisch bouwt dit vaak op historische analyses van een specifieke onderhandelingen in de EU (Vogt, 2016) of een specifiek land (Kok & Verbeek, 2020). In het geval van Nederland, komt bijvoorbeeld de rol van minister-president Mark Rutte en diens capaciteiten concreet ter sprake in de onderhandeling van het corona herstelfonds (de la Porte & Jensen, 2021). Maar inzichten hiervan zijn moeilijk te generaliseren buiten de idee dat individuen en de expertise die ze hebben ertoe doen (Hartlapp, 2017). Hiermee komen we dan ook al dicht bij de volgende capaciteitsfactor.

II.b Kennis, menskracht en mandaat

Menskracht en kennis zijn sterk vervlochten met de andere capaciteitsfactoren. Wanneer dit betrekking heeft tot het observeren en anticiperen van de standpunten van andere lidstaten valt het onder netwerken en relaties (zie II.1 & Perarnaud, 2022b), maar het kan ook tot flexibiliteit (zie II.5) in de onderhandelingen leiden of tot grote beleidssamenhang indien het met leiderschap gepaard gaat.

Menskracht werd oorspronkelijk vooral bestudeerd in de studies rond de implementatie van Europees beleid (Börzel et al., 2012). Het komt beperkter aan bod wanneer we het beïnvloeden van EU beleid bestuderen. De complexiteit voor onderzoek naar het effect van menskracht is tweeledig: enerzijds kan je de capaciteit in personeel moeilijk vatten omdat deze vaak verspreid zit over meerdere ministeries, en anderzijds omdat voor ieder dossier apart kan beslist worden met hoeveel medewerkers het dossier wordt opgevolgd. In het onderzoek van Diana Panke, dat de totale FTE's van het bevoegde ministerie als indicator gebruikte, kon er dan ook geen significant effect gevonden worden op de gerealiseerde invloed (Panke, 2012a). Analyseren hoeveel van de beschikbare menskracht of expertise voor bepaalde thema's wordt ingezet vergt onderzoek in de diepte.

Toch zijn er voldoende indicaties in zulke gevalstudies dat menskracht, en dan vooral de kennis die deze mensen bezitten, een effect heeft op invloed in de besluitvorming. En dat geldt zowel voor intra- als interinstitutionele onderhandelingen. De Europese Commissie ontleent een groot deel van zijn autoriteit op basis van zijn (beleids-)expertise (Ellinas & Suleiman, 2012). En in de studie van het parlement is ervaring en expertise een vaak onderzochte factor voor het toedelen van machtige posities (Daniel, 2013; F. M. Häge & Ringe, 2020). Zowel procedurele kennis als beleids-specifieke expertise speelt hier een rol.

Procedurele kennis is vooral onderzocht in de context van nieuwe lidstaten en de beperkte ervaring die ze hebben kunnen opbouw in EU besluitvorming (Copsey & Pomorska, 2014). In gelijkaardige zin behoeft het voorzitterschap van de EU ook een uitbreiding van het ambtenarenkorps dat de nodige

procedurele kennis heeft (Kaniok & Šteigrová, 2014) en blijkt het een belangrijke factor van het succes hiervan te zijn (Smeets & Vennix, 2014). Daarnaast is er ook beleidsspecifieke kennis die toelaat om innovatief beleid te vormen en de identificatie van mogelijke compromissen faciliteert. Bovendien is het ook een voorwaarde om argumentatieve onderhandelingsstrategieën toe te passen (Panke, 2012b).

In een analyse van verschillende types leiderschap, tonen Wurzel en collega's aan dat lidstaten (in vergelijking tot de Raad of de Europese Raad) vooral kunnen wegen op beleid via cognitief en exemplarisch leiderschap (Wurzel et al., 2019). Ook al scoort Nederland niet altijd even goed qua implementatie, de historisch opgebouwde expertise maakt hen nog steeds invloedrijk in de totstandkoming van Europees beleid (Wiering et al., 2018).

Tot slot over de rol van een mandaat. Principaal-agent modellen benadrukken twee dimensies in een mandaat: enerzijds is er de autoriteit dat van de principaal naar de agent gedelegeerd wordt, en anderzijds is er de mate van discretie die de agent heeft in de uitoefening van de gedelegeerde taak (Delreux & Adriaensen, 2017). In een onderhandelingscontext is die eerste relatief stabiel, de discretie verschilt echter sterker tussen lidstaten en dossiers (Panke, 2010). Het voordeel van een mandaat gebaseerd op discretie is dat het responsief en daadkrachtige onderhandelingen toestaan. Het risico is dat de onderhandelaar echter afwijkt van de preferenties van de principaal. Een strikt mandaat geeft niet enkel instructies, maar kan ook gepaard gaan met aanwijzingen over de te volgende onderhandelingsstrategie (Chelotti, 2013). Dergelijke instructies beperken enigszins de onderhandelingsvrijheid en mogelijkheid tot het vinden van compromissen. Toch kan een strikt mandaat ook de onderhandelingsmacht versterken door de zogenaamde paradox van de zwakte (Grande, 1996). Indien het nationale parlement veel macht heeft in de controle van de regering –zoals in Nederland het geval is– kan dit resulteren in verharde positie in de Raad (Hagemann et al., 2019). Het vormt dan een geloofwaardige dreiging voor een tegenstem en kan mogelijk tot grotere invloed leiden.

II.c Beleidssamenhang

Beleidssamenhang kan verschillende vormen aannemen. In eerste orde kan het betrekking hebben op de continuïteit in het beleid overheen de tijd. Voorspelbaarheid en consistentie maakt ook dat de Commissie en andere lidstaten de gevoeligheden van een lidstaat kunnen anticiperen. De stabiliteit van de regering kan hier ook een rol in spelen. Zo toont Mariana Lovato aan dat de successie van verschillende regeringen in Italië de mate van invloed beperkt (Lovato, 2022). Gelijkaardig kan de beleidssamenhang geërodeerd worden indien ministers vaak roteren (Scherpereel & Perez, 2015). Dit kan zowel een impact hebben op de ervaring en expertise van de betrokken individuen (II.b) maar ook het opgebouwde diplomatisch netwerk verstoren (II.a). In een studie naar de perceptie van Nederlandse vertegenwoordigers in de Raad, wordt dit idee bevestigd. Hierin werd de impact van een mogelijk

vertrek van Rutte als een verzwakking beschouwd door diplomaten van de andere lidstaten (Dekker et al., 2019).

In tweede orde kan samenhang van het beleid ook betrekking hebben op de afstemming van onderhandelingsstrategie op de geformuleerde standpunten (zie ook flexibiliteit) (Zahariadis, 2017). De impact van onderhandelingsstrategie is vaak los bestudeerd van het vraagstuk over ‘beleidssamenhang’ al bevestigd de literatuur dat de gepastheid van een bepaalde strategie afhankelijk is van de te verdedigen standpunten en binnenlandse capaciteitsfactoren zoals kennis (Panke, 2012a, 2012b). De rol van culturele factoren valt hierin ook niet te miskennen. Zo kan men moeilijk de harde strategie van het Verenigd Koninkrijk verklaren zonder de overschatting van diens onderhandelingsmacht, de heersende conservatieve politieke ideologie en historische voorkeur voor ‘verdeel-en-heers’ diplomatie (Martill & Staiger, 2021).

Ten derde zijn er discussies over de samenhang van de standpunten ingenomen over verschillende dossiers. Coherentie als éénstemmigheid wordt vooral besproken in de literatuur rond het externe EU-beleid. Al wordt een gebrek aan coherentie vaak geassocieerd met weinig invloed, leidt het bereiken van coherentie niet automatisch tot invloed (Thomas, 2012). Binnen de lidstaten kan “meerstemmigheid in het beleid” voorkomen wanneer bevoegdheden verdeeld worden onder meerdere actoren waartussen de coördinatie suboptimaal is. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn in een coalitieregering waar ministers van verschillende partijen mogelijks een eigen koers willen varen (Kostadinova & Kreppel, 2022). Gelijkaardig in sterk geregionaliseerde lidstaten zoals België is de verdeling van competenties over het federale en regionale niveau van belang. Indien de sub-nationale regio’s het niet eens zijn, kan België geen standpunt innemen in de raad wanneer deze thema’s behandelt die tot de regionale bevoegdheden behoren. Het land moet zich dan ook onthouden bij een eventuele stemming. Dit was bijvoorbeeld het geval voor de ratificatie van het vrijhandelsakkoord tussen de EU en Canada (CETA) (Bollen et al., 2015).

De literatuur is echter onbeslist over het effect van eenstemmigheid op Europese invloed. Wel zijn er indicaties dat het functioneren van het nationale coördinatiemechanisme een impact heeft op de snelheid en detail van de instructies die de onderhandelaars ontvangen. Dit komt in volgende sectie aan bod.

II.d Sturing met draagkracht

Proactieve, vroegtijdige sturing wordt vaak aangehaald als een belangrijke factor voor invloed. Het wordt in de context van kleine lidstaten aangehaald als een strategie om hun beperkte stemgewicht te compenseren (Panke, 2010; Thorhallsson & Wivel, 2006). Maar ook voor grotere lidstaten is het tijdig formuleren van standpunten een factor voor succes (Greer & Almagro, 2012).

Daadkracht is voor vele (kleinere) lidstaten ook een kwestie van duidelijke “prioritisering” (Panke, 2016). Wanneer geconfronteerd met beperkte middelen, is er nood om zich te specialiseren. Sturing behelst dus het bewust concentreren van de capaciteit op thema’s die van belang zijn, zo ook voor het

voorzitterschap (Weiss, 2018). Dit idee zit deels ook gevat in het concept van het “gewicht” (saliency) dat bepaalde beleidsthema’s inneemt voor de lidstaten. Het gewicht is echter niet uitsluitend een reflectie van bewuste sturing maar kan ook door media, publieke opinie, of nationale parlementen beïnvloed worden.

Comparatief onderzoek suggereert dat Nederland gemiddeld een groter belang hecht aan Europese beleidsdossiers (Arregui, 2016). De verklaring zou hiervoor liggen aan de diversiteit aan (economische) belangen die het land te behartigen heeft. De proactieve sturing hierboven aangehaald en de status van Nederland als middelgroot land ligt hier ook mogelijks aan de oorsprong van (Rood, 2010).

Wanneer ministers vaak wisselen, is de politieke sturing beperkter en krijgen ambtenaren meer ruimte in de standpuntbepaling (Perez & Scherpereel, 2017). Hoe dit zich vertaalt in invloed in de Raad is onduidelijk. Enerzijds kan sturing door ambtenaren grotere continuïteit toelaten en vroegtijdigere sturing van de onderhandelingen vergemakkelijken; anderzijds kan het ook leiden tot vertragingen indien de interne procedures een duidelijk ministerieel mandaat vereisen.

Daadkracht wordt vooral verwacht wanneer een lidstaat het voorzitterschap waarneemt. Niet iedere lidstaat slaagt erin om even succesvol te zijn. Eén van de voorwaarden bestaat erin voldoende te kunnen wisselen tussen de diverse rollen die van het voorzitterschap verwacht worden (Smeets & Vennix, 2014). Ook coördinatie tussen de leidende lidstaten is van belang. De trio’s variëren in de mate waarin ze effectief coördineren. Hoe minder de coördinatie, hoe groter ook de rol van het secretariaat van de Raad (Batory & Puetter, 2013). Ook blijkt de organisatie en efficiëntie van de nationale administraties die achter het voorzitterschap schuilt doorslaggevend te zijn in de snelheid waarmee een lidstaat (voor hen) belangrijke dossiers kan afronden (Cross & Vaznonytè, 2020).

II.e Flexibiliteit

De literatuur over flexibiliteit als capaciteitsfactor is relatief schaars. Ik ben het in drie contexten tegengekomen. Vooreerst en vooral in onderhandelingstheorie waar -zoals eerder gemeld- de te verkiezen tactieken afhangen van de posities van de andere lidstaten en dus een actieve reflectie vereist op het evoluerende krachtenveld (IOB, 2014; AIV 2018). Dergelijk flexibiliteit speelt nog een grotere rol wanneer een lidstaat de onderhandelingen moet leiden als voorzitter (Smeets & Vennix, 2014).

Ten tweede, kwam ik het tegen in de context van leerprocessen en de mate waarin een organisatie in staat is om lessen te trekken uit de fouten van het verleden (Dunlop & Radaelli, 2016). Dit heeft in eerste orde een grote reflectieve, zelf-corrigerende kracht, en kan dus vermijden dat dezelfde fout gemaakt wordt. De afwezigheid van (verschillende vormen van) dergelijk leren, helpt het beperkte succes van de UK in de Brexit onderhandelingen te verklaren (Dunlop et al., 2020).

Tot slot kwam het thema indirect ter sprake in discussies rond de politisering van de EU en beleidsvoering in tijden van crisis. Een crisis is disruptief van aard en kan in korte tijd de machtsverhoudingen in het beleidsproces veranderen (Carstensen & Schmidt, 2018). Er is geen organisatorisch ideaaltype voor het beheersen van een crisis, maar flexibiliteit is een belangrijke kwaliteit hiervoor (Christensen et al., 2016). Politisering kan even disruptief zijn en enig adaptatievermogen vereisen. In afwezigheid van een zekere flexibiliteit, verstarren de posities onder druk van de publieke opinie en zijn onderhandelaars minder bereid tot compromissen (Anders, 2021). Dit effect werkt in gelijkaardige zin wanneer nationale parlementen de mogelijkheid bezitten om de regering een strict mandaat te geven (Hagemann et al., 2019). Om terug te koppelen met de discussie van de mandaten, is het dus de vraag hoe deze twee dynamieken zich tot elkaar verhouden. Is de toegenomen onderhandelingsmacht door de paradox van de zwakte groter dan het verlies aan flexibiliteit in de onderhandelingen?

II.f Context

Naast de vijf capaciteitsfactoren die naar voorgeschoven worden in het 5C raamwerk, zijn er tijdens de besluitvorming belangrijke contextuele factoren die het onderhandelingssucces kunnen verklaren. Deze gaan van de besluitvormingsprocedures, stemgewicht, of het relatieve belang van het issue/beleidsdomein (Cross, 2012).

Een lidstaat's (beperkte) stemgewicht in de Raad of de aanwezigheid van een stevige oppositie (Cuperus & Molthof; 2021) kan een natuurlijk plafond vormen op de te realiseren invloed. Ook de relatieve positie die door een lidstaat ingenomen wordt, is één van de voornaamste factoren in het verklaren van invloed (Golub, 2012; Lundgren et al., 2019). Extreme standpunten of isolatie in de Raad impliceert dat invloed onwaarschijnlijk is. Zeker wanneer dit gemeten wordt als de realisatie van de beleidspreferenties, zal invloed beperkt zijn.

Toch kan ook dan een lidstaat alsnog enige impact hebben (Smeets, 2016). Een belangrijke rol hierin zijn socialiseringsdynamieken in de raads werkgroepen. Die kunnen deliberatieve onderhandelingen mogelijk maken en de norm van consensus versterken (Warntjen, 2010). Zo worden de gevoeligheden van lidstaten meegenomen ook al is dat strikt genomen niet nodig om aan een meerderheid te komen.

Tabel 1: 5C Raamwerk en de beschikbare literatuur

Capaciteit	Organisatorische vereisten	Aandacht in Literatuur	Empirische bewijs	Evaluatie Nederland
<i>Netwerken en relaties</i>	Netwerken	Uitgebreid	Breed	++
	Coalities van lidstaten	Uitgebreid	Breed	+
	Imago & reputatie	Beperkt	Matig	+/-
	Persoonlijke eigenschappen	Beperkt	Nauw	NA
<i>Kennis, menskracht en mandaat</i>	EU-kennis	Matig	Matig	++
	FTE en budget	Matig	Nauw	+
	Mandaat	Matig	Matig	+
<i>Beleidssamenhang</i>	Politieke strategie (doelen)	Beperkt	Nauw	NA
	Onderhandelingsstrategie (middelen)	Matig	Matig	NA
	Eenstemmigheid	Beperkt	Matig	+
<i>Sturing met draagvlak</i>	Overzicht van en regie op activiteiten	Matig	Breed	+
	Proactieve, vroegtijdige sturing	Uitgebreid	Breed	++
	Voorzitterschap EU	Uitgebreid	Matig	+
<i>Flexibiliteit</i>	Reflectie op Europese krachtenveld	Beperkt	Nauw	NA
	Aanpassingsvermogen	Beperkt	Nauw	+/-

II.e Overzicht

Bovenstaande tabel geeft een overzicht van de voornaamste bevindingen uit de geconsulteerde literatuur binnen het 5C kader. Naast een oplistijng van de verschillende capaciteitsfactoren en hun onderverdelingen (kolom 1 en 2) vind je een inschatting over de hoeveelheid aandacht die aan een bepaalde capaciteitsfactor werd besteed in de derde kolom. Dat is een subjectieve evaluatie op basis van het aantal relevante studies tegengekomen in het uitgevoerde onderzoek. Met betrekking tot netwerken en relaties was die literatuur uitgebreid, maar bijvoorbeeld veel beperkter op gebied van de factoren flexibiliteit en beleidssamenhang.

De vierde kolom, “empirisch bewijs”, heeft betrekking op de veralgemeenbaarheid van de bewijslast die het bestaande onderzoek voor de dag legt. Indien het bewijs bouwt op grote vergelijkende studies waar meerdere landen overheen meerdere dossiers worden gevolgd, wordt het als breed gecategoriseerd. Wanneer de factor vooral behandeld wordt in beperkte case-studies of enkel in anekdotische vorm aan bod komt, wordt het als ‘nauw’ beschouwd; alles er tussen als ‘matig’. Tot slot, heb ik –waar er onderzoek beschikbaar is – een inschatting gegeven van hoe Nederland volgens de geconsulteerde literatuur scoort op de capaciteitsfactoren. Indien er onvoldoende bronnen waren om hierover een beeld te vormen heb ik dit als NA geëvalueerd. Deze laatste kolom wordt meer uitgebreid besproken in sectie III.b.

III. Nederlandse invloed

Maar wat is nu de invloed van Nederland in de Europese besluitvorming? Hoe presteert Nederland in vergelijking met de andere lidstaten? De antwoorden die de literatuur hier biedt worden in de eerste sub-sectie behandeld. De literatuur naar de capaciteitsfactoren wordt kort in de tweede sectie behandeld.

III. a. Invloedmeting

Invloed is moeilijk accuraat te meten. Een aantal studies heeft op een systematische wijze getracht dit te realiseren voor de EU-lidstaten. In tabel 2 wordt de ranking van Nederland op basis van een viertal comparatieve invloedmetingen weergegeven. Hiervoor werd dezelfde selectie van acht lidstaten gehanteerd die ook in de studie van Dekker et al. (2019) aan bod kwamen. Belangrijk hierbij aan te stippen is dat deze selectie lidstaten doorgaans gezien worden als invloedrijk en dus niet een representatieve sample vormen, maar eerder een ‘high-level’ benchmark waartegen we de Nederlandse prestaties plaatsen.

Drie zaken komen hieruit naar voor: vooreerst is er grote variatie in de rankings tussen de studies. Nederland scoort zeer goed in analyse van Dekker et al. maar beduidend zwakker in deze van Lundgren et al (2019). Dit is een gevolg van de verschillende maatstaven gehanteerd voor de meting van invloed alsook de empirische focus. De twee eerste kolommen meten invloed via een inschatting van actoren betrokken in het onderhandelingsproces in de Raad. Bij Diana Panke (2012a) is dat een zelf-inschatting, bij Dekker et al. (2019) een peer-assessment. De twee laatste kolommen meten invloed op basis van ‘goal attainment’ waarbij de preferenties van alle lidstaten op een aantal disputen in wetteksten vergeleken worden met het uiteindelijke aangenomen compromis. Daar waar Lundgren et al (2019) zich uitsluitend op financieel en monetair beleid focussen, is de selectie van wetteksten in de geconsolideerde DEU-dataset breder. Dit heeft uiteraard een (groot) effect op de meetresultaten.

Tabel 2: Nederlandse ranking in een selectie van invloedmetingen

	Dekker et al. (2019)	Panke (2012a)	Bargaining satisfaction (DEU I, II & III)³	Lundgren et al. (2019)
<i>Nederland</i>	2	7	6	6
Duitsland	1	5	8	8
Verenigd Koninkrijk	3	1	3	3
Spanje	4	6	7	4
Zweden	5	2	5	1
België	6	3	4	2
Oostenrijk	7	8	2	7
Finland	8	4	1	5

Een tweede, hieraan gerelateerde bevinding, betreft de variatie over beleidsdomeinen en dossiers die deze data herbergt (Arregui, 2016). Dit kan in grote lijnen de bevindingen van Lundgren et al. (2019) verklaren. Zij bestuderen invloed in de hervorming van de Eurozone. In deze dossiers nam Nederland extremere posities in en stond het relatief geïsoleerd. In dergelijke context (zie 2.f) is het onwaarschijnlijk om het compromis naar jouw voorkeur te laten evolueren. Dat zie je ook gereflecteerd in de positie van Duitsland en Oostenrijk in dezelfde ranking.

³ Eigen berekening gebaseerd op de indicator ‘bargaining satisfaction’ zoals geformuleerd door Arregui (2016) gebruikmakend van de drie DEU datasets (Arregui & Perarnaud, 2022; Thomson et al., 2006, 2012)

Ten derde, liggen bij de DEU dataset de gemiddelde invloed scores zeer dicht bij elkaar wat suggereert dat uiteindelijk iedereen ergens wel wint/compromissen dient te maken (Cross, 2013).

De complexiteit en volatiliteit bij het meten van invloed, maakt dat het vaak nuttiger is om te kijken naar capaciteitsfactoren voor invloed.

III. b. Nederlandse capaciteit voor beleidsbeïnvloeding

Qua **netwerk capaciteit** scoort Nederland zeer goed. Comparatief onderzoek plaatste Nederland consequent in de top 5 van EU lidstaten (Naurin, 2007). Meer gericht beleidsonderzoek bevestigt het beeld van Nederland als actieve netwerker, maar stipt ook aan dat Europese samenwerking zich vaak toespitste op de traditionale partners (IOB, 2014).

Met de Brexit verdween echter de dominante kracht in de coalitie (Korteweg, 2021). Nederland heeft getracht dit vacuüm op te vullen door de creatie van de Hanze liga (Schulz & Henökl, 2020; Verdun, 2022) en sterkere samenwerking met de Frans-Duitse as (AIV, 2018; IOB, 2014). De positie van Nederland als mogelijke partner in raadsonderhandelingen is hierdoor duidelijk niet verzwakt (Johansson, 2021). Ook de sterke relaties met Europarlementariërs maakt dat de Nederlandse regering via meerdere wegen het beleid kan beïnvloeden (Dekker et al., 2019). De reputatie als zelfzuchtig en weinige empathisch kan mogelijk de Nederlandse invloed wel beperken (Schout, 2021, Dekker et al. 2019).

De Nederlandse vertegenwoordiging **Kennis, menskracht en mandaat**. De kennis van de Nederlandse vertegenwoordiging komt geregeld aan bod in de literatuur. Als één van de oudste lidstaten, is er doorheen de jaren veel procedurele kennis opgebouwd (Dekker et al., 2019). Beleidsexpertise laat het land ook toe op diverse thema's een leidend rol te nemen zoals inzake milieuwetgeving (Haverland, 2009; Wiering et al., 2018). Qua menskracht is er enerzijds wel een zekere druk op de capaciteit door bezuinigingen (AIV, 2017) Nederlandse parlement zorgt ook voor een transparante en gedetailleerde mandatering van de onderhandelaar. Die transparantie in het Nederlandse standpunt maakt de onderhandelingen op Europees niveau soms wel complexer (Schout, 2018).

Op vlak van **beleidssamenhang** is er onvoldoende onderzoek gebeurt op Nederland om hier een duidelijk assessment voor op te stellen. Wel wordt Nederland aangehaald als een voorbeeld van een lidstaat met een performante koppeling tussen de nationale administratie en de vertegenwoordiging in Brussel (Perarnaud, 2022b). Duidelijke procedures in de standpuntbepaling beperken ook mogelijke conflicten in het beleid.

Op gebied van **sturing met draagvlak** scoort Nederland goed al zijn er minder vergelijkende studies beschikbaar die duidelijke ijkpunten vooropzetten ter evaluatie. Het bestaande onderzoek probeert vooral de processen van standpuntbepaling te verhelderen (van Keulen, 2023) of te vergelijken (Kassim, 2003) zonder noodzakelijk hier gevolgen uit te trekken over de invloed op Europees niveau. De

efficiëntie van de Nederlandse standpuntbepaling wordt echter wel geroemd (Dekker et al., 2019) evenals de effectiviteit van het Nederlandse voorzitterschap (Schout, 2017).

Tot slot is er **qua flexibiliteit** onvoldoende literatuur voor handen om een gegronde uitspraak te doen over de Nederlandse capaciteit. Er heerst wel een perceptie van Nederland als een assertief maar weinig flexibele onderhandelaar (Dekker et al., 2019). Deze is mogelijk te verklaren door het redelijk sterk geformaliseerde standpuntbepalingsproces (Jensen, 2017) evenals de sterke en actieve positie van het Nederlandse Parlement (Auel et al. 2015).

IV. Conclusie

Wat zegt de wetenschappelijke literatuur over de invloed van Nederland in de besluitvormingsfase van EU beleid? In (recent) bestuurskundig onderzoek is Nederland een veelbesproken casus. Drie enigszins verwante factoren liggen –mijns inziens- hieraan ten grondslag. Ten eerste, is het qua bestuurlijke organisatie een interessant studieobject. De openbaarheid en toegankelijkheid van bestuur geeft toegang tot veel informatie voor onderzoekers. De relatieve (institutionele) sterkte van het Nederlandse parlement en de performantie van de administratie maken het een interessante dan wel uitgesproken casus in veel (comparatief) onderzoek. Ook het consociationele model en de status als middelgrote lidstaat worden geregeld aangehaald om Nederland als casus te bestuderen.

Ten tweede zijn er de zichtbare leiderschapsrollen die het land gespeeld heeft in de recente EU geschiedenis. De Eurozone-crisis en de hierop volgende discussies over de hervorming van de muntunie, het voorzitterschap van de EU in 2016, Brexit en het vacuüm dat diende opgevuld worden, zijn allen voorbeelden van recente gebeurtenissen die Nederland op het voorplan van de Europese politiek brachten. De permanentie van Mark Rutte als huidig langstzittend premier in de EU, draagt ook bij tot de grotere zichtbaarheid van Nederland op het Europese toneel. Tot slot, is er de sterke bestuurskundige traditie in het sociaal-wetenschappelijke onderzoek in Nederland (Marcel Karré et al., 2020), dat maakt dat er verhoudingsgewijs meer studies uitgevoerd worden door Nederlandse onderzoekers naar hun eigen land.

Doorheen de analyse van de literatuur werd duidelijk dat niet iedere capaciteitsfactor evenveel aandacht werd toebedeeld. Zo besteedt het academisch onderzoek veel aandacht aan de rol van netwerken en de impact van de nationale standpuntbepaling als verklarende factor. Thema's als beleidssamenhang en flexibiliteit kwamen dan weer veel minder aan bod als verklaring voor invloed. Dit betekent niet noodzakelijk dat deze factoren minder belangrijk zijn, maar kan ook liggen aan de complexiteit om dit in de praktijk te meten.

Tot slot is het belangrijk aan te stippen dat veel van de bevindingen aangereikt door literatuur zeer context gebonden zijn. Dit heeft betrekking zowel tot de meting van capaciteit en invloed (dat sterk kan

variëren overheen beleidsdossiers of in de tijd). Bovendien is hun effect in veel gevallen ook niet éénduidig. Een groot deel van het wetenschappelijk debat gaat dan ook over de identificatie van de randvoorwaarden opdat een bepaalde capaciteitsfactor invloedrijk is. Dit komt enigszins aan bod in de discussie van beleidssamenhang waar de afstemming van beleid en strategie op andere (contextuele) factoren als een voorwaarde tot invloed werd besproken. Configurationele – eerder dan correlatieve – analyses hebben dan ook recent hun opmars gemaakt in de studie van onderhandelingssucces en kunnen hier ook belangrijke nieuwe inzichten verschaffen (Pipart, 2022; Vandecasteele et al., 2015).

Referenties

- Adriaensen, J. (2016). *National administrations in EU trade policy: Maintaining the capacity to control*. Springer.
- Adviesraad Internationale Vraagstukken. (2017). *De Vertegenwoordiging van Nederland in de wereld*. (Briefadvies Nr.32). Adviesraad Internationale Vraagstukken.
- Adviesraad Internationale Vraagstukken. (2018). *Coalitievorming na de Brexit. Allianties voor een Europese Unie die moderniseert en beschermt* (Nr. 108). Adviesraad Internationale Vraagstukken.
- Anders, L. H. (2021). Dissensus, Deadlock, and Disintegration? Examining the Effects of EU Politicisation. In C. Wiesner (Red.), *Rethinking Politicisation in Politics, Sociology and International Relations* (pp. 175–199). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-54545-1_9
- Arregui, J. (2016). Determinants of Bargaining Satisfaction Across Policy Domains in the European Union Council of Ministers. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 54(5), 1105–1122. <https://doi.org/10.1111/jcms.12355>
- Arregui, J., & Perarnaud, C. (2022). A new dataset on legislative decision-making in the European Union: The DEU III dataset. *Journal of European Public Policy*, 29(1), 12–22.
- Auel, K., Olivier, R., & Angela, T. (2015). Fighting back? And If Yes, How? Measuring parliamentary strength and activity in EU affairs. In C. Hefftlar, C. Neuhold, O. Rozenberg, & J. Smith (Eds.), *Palgrave Handbook of National Parliaments and the European Union* (pp. 60–93). Palgrave Macmillan
- Batory, A., & Puetter, U. (2013). Consistency and diversity? The EU's rotating trio Council Presidency after the Lisbon Treaty. *Journal of European Public Policy*, 20(1), 95–112. <https://doi.org/10.1080/13501763.2012.693418>
- Bilčík, V. (2017). The Slovak EU Council Presidency: In Defence of Post-Brexit EU. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 55(S1), 64–72. <https://doi.org/10.1111/jcms.12619>
- Blavoukos, S., & Pagoulatos, G. (2011). Accounting for coalition-building in the European Union: Budget negotiations and the south. *European Journal of Political Research*, 50(4), 559–581. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.2010.01938.x>
- Bollen, Y., Deros, M., De Ville, F., Gheyle, N., Orbie, J., & Van den Putte, L. (2015). Belgium's role in EU Trade Policy. *Studia Diplomatica*, 68(2), 73–90.
- Börzel, T. A., Hofmann, T., & Panke, D. (2012). Caving in or sitting it out? Longitudinal patterns of non-compliance in the European Union. *Journal of European Public Policy*, 19(4), 454–471. <https://doi.org/10.1080/13501763.2011.607338>
- Brandsma, G. J., & Hoppe, A. (2021). He who controls the process controls the outcome? A reappraisal of the relais actor thesis. *Journal of European Integration*, 43(3), 347–363. <https://doi.org/10.1080/07036337.2020.1753041>
- Bressanelli, E., & Chelotti, N. (2016). The Shadow of the European Council. Understanding Legislation on Economic Governance. *Journal of European Integration*, 38(5), 511–525. <https://doi.org/10.1080/07036337.2016.1178251>
- Broniecki, P. (2020). Power and transparency in political negotiations. *European Union Politics*, 21(1), 109–129. <https://doi.org/10.1177/1465116519870870>
- Buzogány, A., & Četković, S. (2021). Fractionalized but ambitious? Voting on energy and climate policy in the European Parliament. *Journal of European Public Policy*, 28(7), 1038–1056. <https://doi.org/10.1080/13501763.2021.1918220>

- Carstensen, M. B., & Schmidt, V. A. (2018). Power and changing modes of governance in the euro crisis. *Governance*, *31*(4), 609–624. <https://doi.org/10.1111/gove.12318>
- Chaban, N., & Holland, M. (2014). *Communicating Europe in Times of Crisis: External Perceptions of the European Union*. Palgrave MacMillan. https://books.google.co.uk/books?hl=nl&lr=&id=8WKpBQAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=perceptions+EU+holland&ots=ektmFyeraB&sig=Bqhqya0COeMaGI0v4yTsNI7jlkU&redir_esc=y#v=onepage&q=perceptions%20EU%20holland&f=false
- Chelotti, N. (2013). Analysing the Links between National Capitals and Brussels in EU Foreign Policy. *West European Politics*, *36*(5), 1052–1072. <https://doi.org/10.1080/01402382.2013.799310>
- Chiou, F.-Y., Hermansen, S. S., & Høyland, B. (2020). Delegation of committee reports in the European Parliament. *European Union Politics*, *21*(2), 233–254. <https://doi.org/10.1177/1465116519894059>
- Chiru, M. (2022). Electoral incentives for territorial representation in the European Parliament. *Journal of European Integration*, *44*(2), 277–298. <https://doi.org/10.1080/07036337.2021.1890067>
- Christensen, T., Lægreid, P., & Rykkja, L. H. (2016). Organizing for Crisis Management: Building Governance Capacity and Legitimacy. *Public Administration Review*, *76*(6), 887–897. <https://doi.org/10.1111/puar.12558>
- Copsey, N., & Pomorska, K. (2014). The Influence of Newer Member States in the European Union: The Case of Poland and the Eastern Partnership. *Europe-Asia Studies*, *66*(3), 421–443. <https://doi.org/10.1080/09668136.2013.855391>
- Costello, R., & Thomson, R. (2013). The distribution of power among EU institutions: Who wins under codecision and why? *Journal of European Public Policy*, *20*(7), 1025–1039. <https://doi.org/10.1080/13501763.2013.795393>
- Crombez, C., & Vangerven, P. (2014). Procedural models of European Union politics: Contributions and suggestions for improvement. *European Union Politics*, *15*(2), 289–308. <https://doi.org/10.1177/1465116513517014>
- Cross, J. P. (2013). Everyone's a winner (almost): Bargaining success in the Council of Ministers of the European Union. *European Union Politics*, *14*(1), 70–94. <https://doi.org/10.1177/1465116512462643>
- Cross, J. P., & Hermansson, H. (2017). Legislative amendments and informal politics in the European Union: A text reuse approach. *European Union Politics*, *18*(4), 581–602. <https://doi.org/10.1177/1465116517717071>
- Cross, J. P., & Vaznyonýtè, A. (2020). Can we do what we say we will do? Issue salience, government effectiveness, and the legislative efficiency of Council Presidencies. *European Union Politics*, *21*(4), 657–679. <https://doi.org/10.1177/1465116520950829>
- Daniel, W. T. (2013). When the Agent Knows Better than the Principal: The Effect of Education and Seniority on European Parliament Rapporteur Assignment. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, *51*(5), 832–848. <https://doi.org/10.1111/jcms.12028>
- Daniel, W. T., & Thierse, S. (2018). Individual Determinants for the Selection of Group Coordinators in the European Parliament. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, *56*(4), 939–954. <https://doi.org/10.1111/jcms.12690>
- de la Porte, C., & Jensen, M. D. (2021). The next generation EU: An analysis of the dimensions of conflict behind the deal. *Social Policy & Administration*, *55*(2), 388–402. <https://doi.org/10.1111/spol.12709>
- Dekker, B., Nunes, A., Ho, M. S. D., & Zweers, W. (2019). *Percepties van Nederlandse belangenbehartiging in de Europese Unie*. 68.
- Delgado, M. (2011). France and the Union for the Mediterranean: Individualism versus Co-operation. *Mediterranean Politics*, *16*(1), 39–57. <https://doi.org/10.1080/13629395.2011.547376>

- Delreux, T., & Adriaensen, J. (2017). *The principal agent model and the European Union*. Springer.
- Dunlop, C. A., James, S., & Radaelli, C. M. (2020). Can't get no learning: The Brexit fiasco through the lens of policy learning. *Journal of European Public Policy*, 27(5), 703–722. <https://doi.org/10.1080/13501763.2019.1667415>
- Dunlop, C. A., & Radaelli, C. M. (2016). Policy learning in the Eurozone crisis: Modes, power and functionality. *Policy Sciences*, 49(2), 107–124. <https://doi.org/10.1007/s11077-015-9236-7>
- Dür, A., & Mateo, G. (2008). The Irish EU Presidency and the Constitutional Treaty: Neutrality, Skills and Effective Mediation. *Irish Political Studies*, 23(1), 59–76. <https://doi.org/10.1080/07907180701767997>
- Ellinas, A. A., & Suleiman, E. (2012). *The European Commission and Bureaucratic Autonomy: Europe's Custodians*. Cambridge University Press.
- Farrell, H., & Héritier, A. (2004). Interorganizational Negotiation and Intraorganizational Power in Shared Decision Making: Early Agreements Under Codecision and Their Impact on the European Parliament and Council. *Comparative Political Studies*, 37(10), 1184–1212. <https://doi.org/10.1177/0010414004269833>
- Finke, D. (2017). Underneath the culture of consensus: Transparency, credible commitments and voting in the Council of Ministers. *European Union Politics*, 18(3), 339–361. <https://doi.org/10.1177/1465116517709972>
- Geuijen, K., 't Hart, P., Princen, S., & Yesilkagit, K. (2008). *The New Eurocrats: National Civil Servants in EU Policymaking*. Amsterdam University Press. <https://doi.org/10.5117/9789053567975>
- Golub, J. (2012). How the European Union does not work: National bargaining success in the Council of Ministers. *Journal of European Public Policy*, 19(9), 1294–1315. <https://doi.org/10.1080/13501763.2012.693413>
- Grande, E. (1996). The state and interest groups in a framework of multi-level decision-making: The case of the European Union. *Journal of European Public Policy*, 3(3), 318–338. <https://doi.org/10.1080/13501769608407037>
- Greer, S., & Almagro, M. M. D. (2012). Being Spain in Brussels: Policy bureaucracy, agenda setting and negotiation in the EU policy process. *International Journal of Iberian Studies*, 24(2), 71–89. https://doi.org/10.1386/ijis.24.2.71_1
- Haag, M. (2022). Bargaining power in informal trilogues: Intra-institutional preference cohesion and inter-institutional bargaining success. *European Union Politics*, 23(2), 330–350. <https://doi.org/10.1177/14651165211064485>
- Häge, F. (2012). *Bureaucrats as Law-makers: Committee Decision-making in the EU Council of Ministers*. Routledge.
- Häge, F. M. (2017). The scheduling power of the EU Council Presidency. *Journal of European Public Policy*, 24(5), 695–713.
- Häge, F. M., & Ringe, N. (2020). Top-down or bottom-up? The selection of shadow rapporteurs in the European Parliament. *European Union Politics*, 21(4), 706–727.
- Hagemann, S., Bailer, S., & Herzog, A. (2019). Signals to Their Parliaments? Governments' Use of Votes and Policy Statements in the EU Council. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 57(3), 634–650. <https://doi.org/10.1111/jcms.12844>
- Hartlapp, M. (2017). How time empowers agency: Combining the EU Commission's political powers and its administration's advantage of acting from a long-term perspective. *Journal of European Integration*, 39(3), 303–317. <https://doi.org/10.1080/07036337.2016.1257007>
- Haverland, M. (2009). *How Leader States Influence EU Policy-Making: Analysing the Expert Strategy* (SSRN Scholarly Paper Nr. 1553787). <https://papers.ssrn.com/abstract=1553787>
- Hayes-Renshaw, F., & Wallace, H. (1997). *The Council of Ministers*. Bloomsbury Publishing.

- Hix, S. (2002). Parliamentary behavior with two principals: Preferences, parties, and voting in the European Parliament. *American Journal of Political Science*, 688–698.
- Hogenauer, A.-L. (2016). Luxembourg's EU Council Presidency: Adapting Routines to New Circumstances. *Journal of Common Market Studies*, 54, 91–100.
- Hooghe, L., Bakker, R., Brigevich, A., De Vries, C., Edwards, E., Marks, G., Rovny, J., Steenbergen, M., & Vachudova, M. (2010). Reliability and validity of the 2002 and 2006 Chapel Hill expert surveys on party positioning: The chapel hill expert surveys. *European Journal of Political Research*, 49(5), 687–703. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.2009.01912.x>
- IOB. (2014). Strategie bij benadering Nederlandse coalitievorming en de multi-bi benadering in het kader van de EU-besluitvorming (2008-2012).
- Jensen, M. D. (2017). Exploring Central Governments' Coordination of European Union Affairs. *Public Administration*, 95(1), 249–268. <https://doi.org/10.1111/padm.12298>
- Jensen, M. D., & Nedergaard, P. (2014). Uno, Duo, Trio? Varieties of Trio Presidencies in the Council of Ministers. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 52(5), 1035–1052. <https://doi.org/10.1111/jcms.12130>
- Johansson, M. (2021). Explaining Cooperation in the Council of the EU Before and After the Brexit Referendum. *Politics and Governance*, 9(1), 5–15. <https://doi.org/10.17645/pag.v9i1.3709>
- Kaniok, P., & Šteigrová, L. G. (2014). Presidency and State Administration in the Czech Republic: Planting a Seed or a Shattered Chance? *Journal of Contemporary European Research*, 10(3). <https://doi.org/10.30950/jcer.v10i3.620>
- Kassim, H. (2003). Meeting the Demands of EU Membership: The Europeanization of National Administrative Systems', in K. Featherstone and C. M. Radaelli (eds), *The Politics of Europeanization*. Oxford: Oxford University Press.
- Klüver, H., & Spoon, J.-J. (2015). Bringing salience back in: Explaining voting defection in the European Parliament. *Party Politics*, 21(4), 553–564. <https://doi.org/10.1177/1354068813487114>
- Kok, N., & Verbeek, B. (2020). Individual leadership and effective small state foreign policy: Luxembourg and the seat of the European institutions. *Acta Politica*, 55(1), 67–85. <https://doi.org/10.1057/s41269-018-0099-8>
- Kostadinova, P., & Kreppel, A. (2022). Loyal agent or shirking partner: Understanding the policy goals of national ministers in the Council of the European Union. *Journal of European Public Policy*, 29(1), 23–41. <https://doi.org/10.1080/13501763.2021.1991984>
- Korteweg, R. (2021). The Netherlands. In Kassim, H., Menon, A. & J. Rutter (eds.) *EU-UK-2030: UK in a changing Europe*. <https://ukandeu.ac.uk/wp-content/uploads/2021/06/EU-UK-2030-Report.pdf>
- Kovář, J., & Kovář, K. (2021). Who Governs in the Council? Determinants of Ministerial Participation in Council Meetings. *East European Politics and Societies*, 35(1), 156–181. <https://doi.org/10.1177/0888325419900527>
- Kroll, D. A. (2017). Manifest and latent control on the council by the European council. In *The principal agent model and the European Union* (pp. 157–180). Springer.
- Laloux, T., & Delreux, T. (2021). The origins of EU legislation: Agenda-setting, intra-institutional decision-making or interinstitutional negotiations? *West European Politics*, 44(7), 1555–1576.
- Larsen, H. (2014). The EU as a Normative Power and the Research on External Perceptions: The Missing Link. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 52(4), 896–910. <https://doi.org/10.1111/jcms.12109>
- Lovato, M. (2022). Getting your House in Order for EU Negotiations: When Domestic Constraints Condition Italy's Performance at the EU Level*. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 60(4), 963–982. <https://doi.org/10.1111/jcms.13293>

- Lundgren, M., Bailer, S., Dellmuth, L. M., Tallberg, J., & Târlea, S. (2019). Bargaining success in the reform of the Eurozone. *European Union Politics*, 20(1), 65–88. <https://doi.org/10.1177/1465116518811073>
- Mamadouh, V., & Raunio, T. (2003). The Committee System: Powers, Appointments and Report Allocation*. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 41(2), 333–351. <https://doi.org/10.1111/1468-5965.00425>
- Marcel Karré, P., van der Steen, M., van der Wal, Z., & Schillemans, T. (2020). Public Administration in the Netherlands: State of the Field. In G. Bouckaert & J. Werner (Red.), *European Perspectives for Public Administration: The Way Forward*. Leuven University Press.
- Martill, B., & Staiger, U. (2021). Negotiating Brexit: The Cultural Sources of British Hard Bargaining. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 59(2), 261–277. <https://doi.org/10.1111/jcms.13059>
- Naurin, D. (2007). *Network Capital and Cooperation Patterns in the Working Groups of the Council of the EU* [Working Paper]. <https://cadmus.eui.eu/handle/1814/6762>
- Otjes, S., & van der Veer, H. (2016). The Eurozone crisis and the European Parliament's changing lines of conflict. *European Union Politics*, 17(2), 242–261. <https://doi.org/10.1177/1465116515622567>
- Panke, D. (2010). Good Instructions in No Time? Domestic Coordination of EU Policies in 19 Small States. *West European Politics*, 33(4), 770–790. <https://doi.org/10.1080/01402381003794613>
- Panke, D. (2012a). Negotiation effectiveness: Why some states are better than others in making their voices count in EU negotiations. *Comparative European Politics*, 10(1), 111–132. <https://doi.org/10.1057/cep.2011.3>
- Panke, D. (2012b). Being small in a big union: Punching above their weights? How small states prevailed in the vodka and the pesticides cases. *Cambridge Review of International Affairs*, 25(3), 329–344. <https://doi.org/10.1080/09557571.2012.710579>
- Panke, D. (2012c). Dwarfs in international negotiations: How small states make their voices heard. *Cambridge Review of International Affairs*, 25(3), 313–328. <https://doi.org/10.1080/09557571.2012.710590>
- Panke, D. (2016). *Small States in the European Union: Coping with Structural Disadvantages*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315609355>
- Perarnaud, C. (2022a). Power to the connected? Determinants of member states' bargaining success in the making of the EU Digital Single Market. *Journal of Cyber Policy*, 7(1), 55–71. <https://doi.org/10.1080/23738871.2022.2030382>
- Perarnaud, C. (2022b). Revisiting the informal power resources of member states' permanent representations to the EU. *Journal of European Integration*, 44(8), 1075–1093. <https://doi.org/10.1080/07036337.2022.2066092>
- Perez, L. K., & Scherpereel, J. A. (2017). Vertical intra-institutional effects of ministerial turnover in the Council of the European Union. *Journal of European Public Policy*, 24(8), 1154–1171. <https://doi.org/10.1080/13501763.2016.1215341>
- Pipart, F. (2022). Explaining EU influence in international environmental negotiations. *Journal of European Integration*, 44(8), 1059–1074. <https://doi.org/10.1080/07036337.2022.2052056>
- Puetter, U. (2014). *The European Council and the Council: New Intergovernmentalism and Institutional Change*. Oxford University Press.
- Rasmussen, A., & Reh, C. (2013). The consequences of concluding codecision early: Trilogues and intra-institutional bargaining success. *Journal of European Public Policy*, 20(7), 1006–1024. <https://doi.org/10.1080/13501763.2013.795391>
- Raunio, T., & Wagner, W. (2020). Party politics or (supra-) national interest? External relations votes in the European Parliament. *Foreign policy analysis*, 16(4), 547–564.

- Rood, J. (2010). In a League of its Own? The Netherlands as a Middle-Sized EU Member State. In S. Wivel, Anders Robert (Red.), *Small States in Europe Challenges and Opportunities*. Routledge.
- Ruse, I. (2012). The Bargaining Power of Territorially Constituted Institutionalised Coalitions in EU Council Negotiations. *Journal of Contemporary European Research*, 8(3). <https://doi.org/10.30950/jcer.v8i3.394>
- Scherpereel, J. A., & Perez, L. K. (2015). Turnover in the Council of the European Union: What It is and Why It Matters. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 53(3), 658–673. <https://doi.org/10.1111/jcms.12214>
- Schoeller, M. G. (2022). Centrifugal forces in a hegemonic environment: The rise of small-state coalitions in the Economic and Monetary Union. *European Political Science Review*, 14(1), 1–17. <https://doi.org/10.1017/S1755773921000254>
- Schout, A. (2017). The Dutch EU Presidency: The continuing relevance of the rotating Presidency in a Political Union. *J. Common Mkt. Stud.*, 55, 54.
- Schout, A. (2021). EU begrotingspact: dit moet de Nederlandse inzet zijn. <https://www.clingendael.org/publication/eu-begrotingspact-dit-moet-de-nederlandse-inzet-zijn>
- Schout, A., & Vanhoonacker, S. (2006). Evaluating Presidencies of the Council of the EU: Revisiting Nice*. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 44(5), 1051–1077. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2006.00673.x>
- Schramm, L., & Wessels, W. (2022). The European Council as a crisis manager and fusion driver: Assessing the EU's fiscal response to the COVID-19 pandemic. *Journal of European Integration*, 0(0), 1–17. <https://doi.org/10.1080/07036337.2022.2111418>
- Schulz, D. F., & Henökl, T. (2020). New Alliances in Post-Brexit Europe: Does the New Hanseatic League Revive Nordic Political Cooperation? *Politics and Governance*, 8(4), 78–88. <https://doi.org/10.17645/pag.v8i4.3359>
- Smeets, S. (2013). How Issues Move or Get Stuck: Or How to Be Effective in the EU Council of Ministers. *European Integration Online Papers (EIoP)*, 17(1), Article 6.
- Smeets, S. (2016). Consensus and Isolation in the EU Council of Ministers. *Journal of European Integration*, 38(1), 23–39. <https://doi.org/10.1080/07036337.2015.1055739>
- Smeets, S., & Vennix, J. (2014). ‘How to make the most of your time in the Chair’: EU presidencies and the management of Council debates. *Journal of European Public Policy*, 21(10), 1435–1451. <https://doi.org/10.1080/13501763.2014.914055>
- Steinecke, D. (2022). Shadows as leaders? The amendment success of shadow rapporteurs in the European Parliament. *European Union Politics*, 23(4), 700–720. <https://doi.org/10.1177/14651165221121739>
- Thomas, D. C. (2012). Still Punching below Its Weight? Coherence and Effectiveness in European Union Foreign Policy*. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 50(3), 457–474. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2011.02244.x>
- Thomson, R., Arregui, J., Leuffen, D., Costello, R., Cross, J., Hertz, R., & Jensen, T. (2012). A new dataset on decision-making in the European Union before and after the 2004 and 2007 enlargements (DEUII). *Journal of European Public Policy*, 19(4), 604–622. <https://doi.org/10.1080/13501763.2012.662028>
- Thomson, R., Stokman, F. N., Achen, C. H., & König, T. (2006). *The European Union Decides*. Cambridge University Press.
- Thorhallsson, B., & Wivel, A. (2006). Small States in the European Union: What Do We Know and What Would We Like to Know? *Cambridge Review of International Affairs*, 19(4), 651–668. <https://doi.org/10.1080/09557570601003502>

- Torney, D. (2014). External Perceptions and EU Foreign Policy Effectiveness: The Case of Climate Change. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 52(6), 1358–1373. <https://doi.org/10.1111/jcms.12150>
- Traguth, T., Wessels, W., Jensen, M. D., & Eyméri-Douzans, J.-M. (2021). *Shaping National Voices in the EU. EU Policy Coordination in Germany, Denmark and France and Lessons for the Netherlands*.
- van Keulen, M. (2023) Retourtje Brussel-Den Haag: Nederland in de EU. In A. van der Vleuten (ed.) *De bestuurlijke kaart van de Europese unie*. Uitgeverij Coutinho
- van Gruisen, P. (2019). The Trio Presidency and the Efficiency of Council Decision-Making: An Empirical Study. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 57(4), 692–709. <https://doi.org/10.1111/jcms.12841>
- Vandecasteele, B., Bossuyt, F., & Orbie, J. (2015). A Fuzzy-Set Qualitative Comparative Analysis of the Hungarian, Polish and Lithuanian Presidencies and European Union Eastern Partnership Policies. *European Politics and Society*, 16(4), 556–580. <https://doi.org/10.1080/23745118.2015.1039248>
- Verdun, A. (2022). The Greatest of the Small? The Netherlands, the New Hanseatic League and the Frugal Four. *German Politics*, 31(2), 302–322. <https://doi.org/10.1080/09644008.2021.2003782>
- Vlcek, V., & Parizek, M. (2022). Participation of ministers in Council of the EU meetings: Variation across members and decline over time. *Journal of European Integration*, 44(4), 493–509. <https://doi.org/10.1080/07036337.2021.1939324>
- Vogt, R. (2016). : *Political Leadership and Critical Junctures of European Integration*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315624648>
- Warntjen, A. (2010). Between bargaining and deliberation: Decision-making in the Council of the European Union. *Journal of European Public Policy*, 17(5), 665–679. <https://doi.org/10.1080/13501761003748641>
- Weiss, T. (2018). Building leverage at the EU level? Specialisation and coherence in Czech policy on Eastern European transition. *Journal of International Relations and Development*, 21(1), 172–193. <https://doi.org/10.1057/jird.2015.29>
- Whitaker, R. (2019). A case of ‘you can always get what you want’? Committee assignments in the European Parliament. *Parliamentary Affairs*, 72(1), 162–181.
- Wiering, M., Liefferink, D., & Beijen, B. (2018). The internal and external face of Dutch environmental policy: A case of fading environmental leadership? *Environmental Science & Policy*, 81, 18–25. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2017.12.002>
- Wurzel, R. K. W., Liefferink, D., & Di Lullo, M. (2019). The European Council, the Council and the Member States: Changing environmental leadership dynamics in the European Union. *Environmental Politics*, 28(2), 248–270. <https://doi.org/10.1080/09644016.2019.1549783>
- Zahariadis, N. (2017). Bargaining power and negotiation strategy: Examining the Greek bailouts, 2010–2015. *Journal of European Public Policy*, 24(5), 675–694. <https://doi.org/10.1080/13501763.2016.1154977>